

Nyhedsbrev nr. 18 - juni 1995

ISSN 0908-3553

13. JUL. 1995

Formandens beretning

Ordbogsfaglige engagementer

1. Generalforsamling i København 14.4.1994

LEDA holdt sin årlige generalforsamling den 14.4.1994. Referat af generalforsamlingen blev udsendt til medlemmerne i Nyhedsbrev nr. 15 i juni 1994, og efter generalforsamlingen så styrelsen således ud: Formand: Pia Jarvad, kasserer: Torben Arboe Andersen, sekretær: Anna Garde, ordinære medlemmer: Anna Braasch og Jens Axelsen, suppleanter: K.T. Thomsen og Henrik Holmboe, revisor: Boel Bøggild-Andersen, revisorsuppleant: Ebba Hjorth. I forbindelse med generalforsamlingen, der blev afholdt på Københavns Universitet Amager, var der medlemsmøde med temaet "Metaleksikografi" hvor Hanne Ruus, Peter Widell, Jens Axelsen og Hans-Peder Kromann kom med oplæg. Referat af dette medlemsmøde er offentliggjort i LEDAs Nyhedsbrev nr. 15.

Medlemsmøde tirsdag d. 8.11.1994

Medlemsmødet, et på vej hjem-møde med ca. 30 deltagere, blev holdt i Politikens Hus hvor Johs. Johansen præsenterede Politikens database *Polinfo* og hvor deltagerne fik lejlighed til at stille spørgsmål til basen og få indtryk af basens anvendelighed i forbindelse med ordbogsarbejde. Forlaget var vært ved et let anretning.

Nyhedsformidling

1. Nyhedsbrev nr. 15
udsendtes i juni 1994
2. Nyhedsbrev nr. 16
udsendtes i oktober 1994

Faglige engagementer

1. I det forløbne år er rapporten fra leksikografikonferencen som LEDA og Nordisk Forening for Leksikografi arrangerede i dagene 11.-14.5.1993 færdigredigeret og udgivet. Titlen blev *Nordiske Studier i Leksikografi II. Rapport fra Konference om Leksikografi i Norden 11.-14. maj 1993*. Skrifter udgivet af Nordisk Forening for Leksikografi. Skrift nr. 2., 1994. Den var

redigeret af Anna Garde og Pia Jarvad. 303 s.

2. International Journal of Lexicography

LEDA er fortsat Institutional Member of the Editorial Board of International Journal of Lexicography, stadig repræsenteret ved Ebba Hjorth. Og vores medlem Ole Norling-Christensen er fortsat i redaktionskomiteen.

3. Nordisk Forening for Leksikografi

LEDA er medlem af redaktionskomiteen for Nordisk Forening for Leksikografis tidsskrift LexicoNordica med Jens Axelsen. LEDAs bestyrelsesmedlem Anna Braasch er formand for Nordisk Forening for Leksikografi.

4. Bestyrelsen har afholdt 6 møder i 1994. Heraf er den del gået med forberedelse af medlemsmøder og Nyhedsbrev, og derudover har vi arbejdet med en standardisering af litteraturomtaler, en slags varedeklarationer af ordbøger. Det har været med oplæg fra især K.T. Thomsen, og denne varedeklaration er fulgt i omtalerne af bøgerne i Nyhedsbrevet. K.T. Thomsen vil i et senere Nyhedsbrev redegøre for arbejdet.

Antal medlemmer:

Pr. 31.12.1994 var medlemstallet 110 plus et antal restanter.

Pia Jarvad

Paul Arnesen – endnu en islandsk excentrik i ordbogsverdenen

Af Anna Garde

Efter min fars død for et par år siden fandt jeg i hans ordbogssamling en meget tyk latinsk ordbog. Da jeg en dag søgte oplysninger om et bestemt udtryk hos Ovid kom jeg til at læse forordet og blev dybt grebet. En hver leksikograf der har prøvet at skrive sit manuskript om og som har måttet affinde sig med forlæggers rigoristiske krav mht. omfang må føle sig lige så grebet. Og så har vi endda computeren til hjælp, mens denne forfatter i begyndelsen af 1800-tallet har skrevet med pen. Forordet vedlægges i kopi til fælles opbyggelse. Jeg vedlægger også en side af ordbogen, så I kan danne jer et begreb om omfanget. Den indeholder i alt 3462 sådanne sider!

Selvom forordet så udmarket taler for sig selv er det måske på sin plads at bringe en smule biografiske oplysninger. De kan ses som et supplement til Jens Axelsens bemærkninger om at i hvert fald islandske leksikografer (også andre end Repp) kan være noget excentriske.

Paul Arnesen blev født i 1776 i Island som søn af en provst Árni Sigurðarson. Han kom til Danmark i 1792 og blev student 1799, hvorefter han studerede filologi og tog filosofisk og filologisk eksamen 1800. 1803 blev han lærer ved Kristiania katedralskole. 1813 kom han til Slagelse, hvor han genopbyggede en skrantende skole, men gørådede i stridigheder med rektor og flyttede til Fredericia. Han skrev bl.a. en for den tid fremskridtsvenlig bog *Om de lærde skoler* (1816). I 1817 blev han indlagt på Frederiks Hospital i København med en nervesygdom. Da Fredericia skole blev nedlagt kom han på ventepenge i 1818 og fik aldrig siden en stilling. Det menes at hans heftighed og stejlhed lagde hindringer i vejen for ansættelse i

statsskolen. Herefter klarede han sig med at undervise i græsk og latin og levede under kummerlige økonomiske forhold. Han kompilerede to store ordbøger der har bevaret hans ry for eftertiden: *Græsk-dansk ordbog* (1830) og *Ny latinsk ordbog* (1848). Arnesen døde på Frederiks Hospital i 1851.

Axelsen, Jens: *Leksikografi og excentricitet*, i Nordiske Studier i Leksikografi II, 1994.

Den store nye tyske ordbog

Af Arne Hamburger

I et månedsmagasin som den svejtsiske avis Neue Zürcher Zeitung udgiver, var der i aprilnummeret (1995) et interview med hovedredaktøren af Das grosse Wörterbuch der deutschen Sprache, *Günther Drosdowski*.

Førsteudgaven var i 6 bind og kom mellem 1976 og 1981. Andenudgaven er i 8 bind; det første bind kom i 1993, og det sidste kommer engang i 1995.

Drosdowski fortæller at den nye udgave har over 200 000 opslagsord, men at det selvfølgelig bare er et udvalg. Alene lægevidenskaben og dens nabovidenskaber har op mod 300 000 ord. Det er leksikografens opgave at vælge de ord ud som han/hun mener kan være vigtige for almenheden. Han hævder at det eneste konstante i sproget er at det forandrer sig. Der må stadig skabes nye ord, enten de så bliver dannet af ord som sproget har allerede, eller de bliver lånt fra andre sprog.

Intervieweren spørger om det er sådan at ordPbogen snarere beskriver hvordan sproget er, mens den før foreskrev hvordan det skulle eller burde være. Svaret er at ordbogen tidligere var strengere, og frem for alt var normerne stærkere nordtysk præget. Indtil midt i dette århundred var normerne

primært kvalitative, aristokratiske. De holdt sig til den klassiske litteratur fra Lessing til Fontane. I dag er nørmerne snarere kvantitative eller statistiske. Ordbogen søger at beskrive den almindelige sprogbrug. Der er brugere som finder ordbogen alt for konservativ. De synes at den låser udviklingen fast. Og der er andre som klager over at ordbogen ikke giver mere besked om hvad der er rigtigt, og hvad der er galt. De sidste overser de brugsangivelser i parentes som står bag en del ord, fx oplysningen om at ordet hører til dagligdags talesprog. Ordbogen vil nok gøre noget for "Sprachpflege", men ikke med strenge påbud og forbud.

Intervieweren spørger om der er ord som er for dristige til at komme med i den store ordbog, og får det svar at det er der principielt ikke, men at ordbogen ikke kan tage alt med som rører sig i fx drengesprog. Det er der specialordbøger til. Men "Vulgärausdrücke" som også spiller en rolle i litteraturen, kommer selvfølgelig med i den store ordbog.

Drosdowski fortæller at ordbogsredaktionen har bygget et kartotek op med over 2 mio. citater. Der er en halv snes indsamlere eller excerptister. De arbejder freelance efter redaktionens anvisninger. De kikker brugsanvisninger igennem og varehuskataloger, avisier, magasiner og naturligvis litteraturen. Det eneste de afstår fra at excerptere er lyrik, fordi den følger sine egne love når det gælder orddannelse og ordstilling.

Hovedparten af deres citater er fra skrevet sprog, en mindre del fra radio- og tv-udsendinger, mødereferater og notater fra samtaler, fx på socialkontorer. Redaktionen ser alle citater nøje igennem, og alt hvad der kunne være af betydning for almenheden, kommer på ventelister. Efter en 5 år kikker man så excerpterne igennem for at se hvad der endnu er aktuelt. Det er altid vigtigt for redaktionen om der er mange citater med det en-

kelte ord, og om det er fra forskellige kilder. Her spiller det geografiske ind: Først når der er citater fra Svejts, Østrig, Sydtyskland og Nordtyskland, kan man sige at ordet er gået ind i den almindelige sprogbrug, så det må med i ordbogen.

Drosdowski nævner at udviklingen inden for syntaks går langsommere end inden for ordforrådet, men måske lidt hurtigere end før. Fx i tv kan man udmærket høre hovedsætningsordstilling i *weil-sætninger*, såsom "er konnte nicht kommen, weil er war krank" (jf. dansk "... fordi han ikke var rask nok").

Han nævner endelig at kønsrollemønstre tidligere viste sig i eksempelsætninger i ordbøgerne: Positive sætninger var med mænd, fx Han har succes, Han gør karriere, mens det hed: Hun har hovedpine, Hun vasker op. I dag gør ordbogsredaktionen sig umage for at undgå at tildele mænd og kvinder sådanne roller i eksempelsætningerne.

Anmeldelse

Gubbas juridiske ordbøger mellem dansk og tysk

Af Arne Hamburger

Det begyndte i 1971: Tysk Institut, Handelshøjskolen i Århus, udgav Juridisk ordbog, Dansk-tysk. Som forfatter stod amanuensis, translatør W. Gubba. Året efter kom den tilsvarende fra dansk til tysk, og begge var kaldt kompendier. I 1975 og 1977 kom de samme ordbøger, men nu indbundne og uden angivelsen "kompendium", på W. Gubbas Forlag, Mårslet; forfatter: Wilhelm Gubba. I 1980'erne kom de begge i en 2. udgave, og i 1993 resp. 1995 kom de i en 3.

primært kvalitative, aristokratiske. De holdt sig til den klassiske litteratur fra Lessing til Fontane. I dag er normerne snarere kvantitative eller statistiske. Ordbogen søger at beskrive den almindelige sprogbrug. Der er brugere som finder ordbogen alt for konservativ. De synes at den låser udviklingen fast. Og der er andre som klager over at ordbogen ikke giver mere besked om hvad der er rigtigt, og hvad der er galt. De sidste overser de brugsangivelser i parentes som står bag en del ord, fx oplysningen om at ordet hører til dagligdags talesprog. Ordbogen vil nok gøre noget for "Sprachpflege", men ikke med strenge påbud og forbud.

Intervieweren spørger om der er ord som er for dristige til at komme med i den store ordbog, og får det svar at det er der principielt ikke, men at ordbogen ikke kan tage alt med som rører sig i fx drengesprog. Det er der specialordbøger til. Men "Vulgärausdrücke" som også spiller en rolle i litteraturen, kommer selvfølgelig med i den store ordbog.

Drosdowski fortæller at ordbogsredaktionen har bygget et kartotek op med over 2 mio. citater. Der er en halv snes indsamlinger eller excerpter. De arbejder freelance efter redaktionens anvisninger. De kikker brugsanvisninger igennem og varehuskataloger, avisier, magasiner og naturligvis litteraturen. Det eneste de afstår fra at excerptere er lyrik, fordi den følger sine egne love når det gælder orddannelse og ordstilling.

Hovedparten af deres citater er fra skrevet sprog, en mindre del fra radio- og tv-udsendelser, mødereferater og notater fra samtaler, fx på socialkontorer. Redaktionen ser alle citater nøje igennem, og alt hvad der kunne være af betydning for almenheden, kommer på ventelister. Efter en 5 år kikker man så excerpterne igennem for at se hvad der endnu er aktuelt. Det er altid vigtigt for redaktionen om der er mange citater med det en-

kelte ord, og om det er fra forskellige kilder. Her spiller det geografiske ind: Først når der er citater fra Svejts, Østrig, Sydtyskland og Nordtyskland, kan man sige at ordet er gået ind i den almindelige sprogbrug, så det må med i ordbogen.

Drosdowski nævner at udviklingen inden for syntaks går langsommere end inden for ordforrådet, men måske lidt hurtigere end før. Fx i tv kan man udmærket høre hovedsætningsordstilling i *weil-sætninger*, såsom "er konnte nicht kommen, weil er war krank" (jf. dansk "... fordi han ikke var rask nok").

Han nævner endelig at kønsrollemønstre tidligere viste sig i eksempelsætninger i ordbøgerne: Positive sætninger var med mænd, fx Han har succes, Han gør karriere, mens det hed: Hun har hovedpine, Hun vasker op. I dag gør ordbogsredaktionen sig umage for at undgå at tildele mænd og kvinder sådanne roller i eksempelsætningerne.

Anmeldelse

Gubbas juridiske ordbøger mellem dansk og tysk

Af Arne Hamburger

Det begyndte i 1971: Tysk Institut, Handelshøjskolen i Århus, udgav Juridisk ordbog, Dansk-tysk. Som forfatter stod amanuensis, translatør W. Gubba. Året efter kom den tilsvarende fra dansk til tysk, og begge var kaldt kompendier. I 1975 og 1977 kom de samme ordbøger, men nu indbundne og uden angivelsen "kompendium", på W. Gubbas Forlag, Mårslet; forfatter: Wilhelm Gubba. I 1980'erne kom de begge i en 2. udgave, og i 1993 resp. 1995 kom de i en 3.

udgave, nu på G·E·C Gads Forlag, meget udvidede. Den dansk-tyske er på 590 sider, den tysk-danske på 722 sider, og begge har en faglig indledning som giver en kort kontrastiv oversigt over retssystemerne i Danmark og Tyskland. Det er to nydelige og vistnok slidstærke bind, lidt over 21 cm høje og næsten 14 cm brede.

Det fremgår af forordene at Wilhelm Gubba nu har overdraget udgivelsesrettighederne til G·E·C Gads Forlag, at han går på pension 1.2.1996, og at docent dr. Jan Engberg skal tage sig af kommende udgaver. Det er i øvrigt ham som har udarbejdet oversigten over retssystemerne.

En virkelig grundig og retfærdig gennemgang af de to ordbøger kræver et lige godt – og et yderst godt – kendskab til dansk og tysk med tilhørende terminologi. Her må vi nøjes med spredte bemærkninger, ikke mindst til brug for kommende udgaver.

1. Den dansk-tyske

Allerførst lidt om den faglige indledning af Jan Engberg: Karakteristiske træk ved og forskelle mellem det tyske og det danske retssystem. Det er fuldstændig rigtigt (s. 13) at ”Dansk ret består af enkeltlove. Der er uddover grundloven ingen regler, som automatisk er mere generelle end andre”. For vi har ingen Bürgerliches Gesetzbuch. Men – og der er god uudnyttet plads på siden – man kunne måske lige have nævnt at vi da har haft noget som lignede, nemlig Christian 5.s Danske Lov (1683). Der er jo stadig enkelte artikler i den som gælder, fx grundsætningen om at aftaler, også mundtlige, er bindende. Lovbogen er nævnt på s. 139, men mærkværdigvis skrevet *danske lov*, selvom den nærmest enerådende skrivemåde blandt jurister er Danske Lov, og derfor sådan i von Eyben: Juridisk Ordbog, 9. udg., 1993. Hvorfor er denne gængse og grundlæggende

ordbog for resten ikke nævnt i forordet? Er den ikke blevet brugt ved udarbejdelsen af ordbogen (ordbøgerne)? Der er desværre noget som tyder på det. Selvfølgelig er der ikke grund til at tage von Eybens rent historiske betegnelser med i en moderne dansk-tysk juridisk ordbog, men hvorfor har Gubba ikke fx *absolut flertal, byfornyelse, bygherre, figurmærke, ordmærke?* Og hvorfor ikke (som von Eyben) *denuntiation*, men i stedet *denunciation?* Næste udgave af Retskrivningsordbogen, den som Sprognævnet udgiver i 1996, har *denuntiation*. Det er en klar fejl når Gubba har *litis denunciation* som opslagsterm. Ordforbindelsen er jo latin, så det må være *litis denuntiatio*, jf. hos von Eyben.

Måske skulle det også overvejes at tage ordet *racismeparagraf* med i en ny udgave. Det står ganske vist ikke hos von Eyben, men det er ganske almindeligt brugt i massemidleerne. Ordet bruges om straffelovens § 266 b.

2. Den tysk-danske

Forkortelsen OR opløses som Schweizerisches Obligationenrecht, og dette oversættes med den *schweiziske obligationsret*. Men under forkortelsen ZGB står der bare Schweizerisches Zivilgesetzbuch uden nogen oversættelse til dansk. Under BGB bliver heller ikke Bürgerliches Gesetzbuch oversat. Ordet *bürgerlich* er godt nok opslagsord, men det er hverken Gesetzbuch eller Zivilgesetzbuch (derimod er Obligationenrecht opslagsord, så det kunne sagtens forsvares at lade være med at give en oversættelse under OR!).

Der står i forordet, s. 6: Schweizerisches und Österreichisches Recht ist angemessen Umfangs erfasst. Nu kan man jo altid diskutere hvad der er *angemessen*. Men det mærkværdige svejtsiske ord *Nachlassstundung* er i hvert fald ikke med hos Gubba,

selvom det forekommer (endda i overskrifter) i en avis, Neue Zürcher Zeitung. Om ordet kan man læse i den lille Duden-bog af Kurt Meyer: Wie sagt man in der Schweiz?, 1989.

En sidste lille pedantisk indvending (med sigte på næste udgave): På s. 3 står der i begge ordbøger: "Ordbogen fra A - Å". det burde have været enten "Ordbogen A - Å" eller "Ordbogen fra A til Å".

Ny medlemsfortegnelse

Den fortægnelse over LEDAs medlemsskare som blev lavet i foreningens første år er nu stærkt forældet. Mange har skiftet både job og opholdssted flere gange siden. Der vil derfor i løbet af dette efterår blive udgivet en ny, ajourført liste.

I den anledning beder vi jer udfylde vedlagte spørgeskema med hvad I selv ønsker der skal stå om jer. Det skal bemærkes at vi med feltet "særlige interesser" ikke så meget tænker på sejlsport og golf som på, hvilke leksikografiske (eller beslægtede) emner der har jeres særlige interesse.

Hvis vi ikke har modtaget besvarelse af spørgeskemaet inden 15. september d.å. bruger vi de oplysninger vi allerede har i adressebasen, dvs. kun det nødtørftigste som det forelå hos os pr. 1. april 1995.

AG

Gå hjem-møder

Som det fremgår af referatet fra generalforsamlingen blev der fra flere sider fremsat ønske om dels flere LEDA-møder, dels nogle mindre formelle gå hjem-møder om afgrænsede emner, fx noget som et medlem sidder

og sysler med og trænger til at diskutere med kolleger. Der blev også foreslæbt nogle få emner for sådanne møder, men vi efterlyser herved tovejskommunikation. Dvs. medlemmerne opfordres til at meddele os emner som de måske allerede nu kunne tænke sig, og til efter behov at fremkomme med forslag til emner.

Gå hjem-møderne tænkes afholdt fx kl. 17-19.30 og koncentreret om det faglige uden selskabelige dikkedarer.

Kontakter om gå hjem-møder stiles til formanden (Pia Jarvad) eller sekretæren (Anna Garde), og man må regne med et vist varsel til udsendelse af mødeindkaldelser, sikring af lokale m.v.

AG

Kontingent 1995

Mange har allerede betalt kontingent kr. 100,- for 1995, skønt beløbets størrelse ved en beklagelig fejl desværre ikke var anført i Nyhedsbrev nr. 17. For god ordens skyld sender vi et nyt girokort sammen med dette Nyhedsbrev til de medlemmer, der ifølge opførelse pr. 10/6 endnu ikke har betalt kontingent. Vi opfordrer de pågældende til at indbetale kontingentet snarest og *inden den 15/9*.

Hvis nogen har fået tilsendt girokort, men mener at have betalt kontingentet allerede, bedes I kontakte mig snarest, så vi kan få sagen opklaret.

Adskillige medlemmer har udnyttet, at man via LEDAs girokonto også kan indbetale til Nordisk Forening for Leksikografi (NFL), fx konferencegebyrer og kontingent (kontingentet er i øvrigt 200 NKK for 1995). Jeg overfører så et antal indbetalinger samlet til

NFL; derved spares girogebyr, idet hver giro-overførsel til udlandet p.t. koster kr. 15,-. Efter modtagelse af en el. flere indbetaliner til NFL giver jeg besked til NFLs sekretariat snarest og sender kopi af de(t) pågældende indbetalingskort dertil.

I enkelte tilfælde har det været lidt vanskeligt at afgøre, præcist hvad en indbetaling skulle dække. Når LEDA snart skal have trykt nye girokort, bliver det derfor med fortrykte rubrikker for LEDA-kontingent, NFL-kontingent mv.

Torben Arboe Andersen, kasserer

Tlf. 9842 1917

*Dette nummer af Nyhedsbrevet er redigeret
af Anna Garde*

Ny
Latin'sk Ord bog,
til Brug for den studerende Ungdom.

Efter de vigtigste Kilder og Hjælpemidler,
med Kongelig allernaadigst Understøttelse,
samlet, ordnet og udgiven
af
Paul Arneßen, Isl.

... Pater ipse colendi
Haud facilem esse viam voluit...
... curis acuens mortalia corda,
Nec torpere gravi passus sua regna veterno.
Virg. Ge. I, 121.

Priis 5 Rbd.

København.
Forlagt af Forlagsforeningen.
Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.
1848.

Romanus sedendo vincit.
Varro.

Brudstykker af den nye latinske Ordbogs Historie, tilligemed nogle Binf angaaende dette Arbeides Brug og Bestemmelse.

1. Efterat jeg i Maaret 1830 havde fuldendt Udgivelsen af min græste Ordbog, var min Drang til en ny og anstrengt Virksomhed i mit Æg større end nogensinde. Men også var Drangen til en ny latinist Ordbog blevet end mere levende og nærværende netop ved mit ovennævnte Værk. Jeg selv maaatte, efterat have gjennemført et saa nærbevægter Arbeide, troe mig saa temmelig forberedet til dette nye og større Voretagende. Kan vel endog være, at Målet, ifølge Bevidstheden om de hidtil overvundne Bansteliabeder, endnu var større, end Kræfterne.

Fremdeles medbragte jeg til dette nye Arbeide, foruden ovennævnte Forberedelse, tilligemed mit mancaarige fortrolige Bekjendtskab med de romerske Glasnære og disse rigtige Behandling i Skolen, navnlig også af litterære Hjælpmidler: den vaa samme Lid udkomnende germaniske Udgave af Forcellini Thesaurus Latinitatis, der stættigen blev sammenlignet med Gesneri Thesaurus, med Schellers store Vericon, og med dette Værks Epitomatorer, også med forskellige Indices, og med andre bidhørende Arbeider, saavidt disse i min Stilling funde overtommes og benyttedes.

Og hermed gik nu min nærmeste Stræben derpaa ud: af disse rige Samlinger at udarbeide en latinist-dansk Ordbog efter den samme Grundform og Plan, som jeg, fornemmeligen under den fortræffelige Bassi's Veiledning, havde anvendt ved Udarbejdelsen af min græste Ordbog. — Og vistnok stod Orgavens Væsen og Vigtskab altid ret levende for mig: — men al Flid uagtet, blev dog Orgavens endelige Lesning hel ofte lidet tilfredsstillende for mig selv, tildels også ifølge den uerittige Bestaffenbed af mine samtlige Kilder og Forarbeider. — Hvilstet Maal jeg forresten havde sat denne min Virksomhed, — dette findes saa nogenlunde antydet i enbvet organist Artikelf i Ord-bogen selv. — Og at jeg for min Andel i det mindste juist ikke ønskede at tage mig Dingen saa meget let, dette kan, haaber jeg, tildels også sionnes af den i Afskrift herneden umiddelbart tilfoede velvillige Meddelelse.

(Afskrift).

"Af Haandskriften af en latinist-dansk Ordbog har Hr. Rector Arnesen forelagt Underregnede
„den første Halvdel, bestaaende af 242 fuldstændige udarbeidede Ark, der indeholde det
„gyldigste Veritis paa den anstrengte og vedholdende Flid og den udelukkende Oppoffrelse
„af Lid og Kraft, som Forfatteren vider dette meget nyttige Værk.“

København d. 6te Mars 1833.

J. N. Madvig, Professor ic.

2. Desvært vedblev, under denne mit Arbeides første Udvitling, hele min Stilling at være trykket af de alvorligste Bansteliabeder. Hvi vel var Ordbogens Udarbejdelse mig overdragen af det Offentlige: — men derhos vedblev den mig derfor tillagte Understøttelse at være paa en Maade uvis, derfor også utilstørkt imod de trækkende Familiesorger: — indtil Hans Excellence, den nye Finantminister, (den nuværende Statsraadspræsident), blev min Frelser af Neben, ved at anbefale mig til at nedsætte en bestemt maanedlig Understøttelse indtil den Lidspunkt, da Værkets Udarbejdelse antoges at ville blive fuldendt. — Paa den anden Side havde jeg vel en Contract om Ordbogens Forlag med Forlæggeren af min græste Ordbog; — men også her var det meget at befrygte, at Forlags-handelens øconomiske Hensyn vanskeligen vilde lade sig forene med Værkets aandige Frihed, med Betingelserne for dets sande Bestemmelse.

Den sidste Hrvgt viste sig tun altfor arundet. Thi efter fem Aars uafbrudte Anstrængelser reiste der sig uovervindelige Hindringer imod Trykningen af denne Ordbogens første Udarbeidelse, navnligen ogsaa at den Grund, at ommeldte Contract havde bestemt Værkets Omfang til 120 Ark (i den græske Ordbogs Format); hvilket Omfang efter Manuscritet vilde udvides til 150 Ark, eller endog til noget mere. — Men hertil kunde jeg alene svare: at denne Værkets Uwidelse havde jeg forrra ertiede som uundaaelig til Giennemførelsen af min Plan; — men at jeg derhos havde Udnigt til, (hvad imidlertid først den følgende Lid godtaorde): at Forlæggeren af det Offentlige vilde saae erstatte de hans ørindelige Beregning overstridende Trykningsomtojsninger.

Men imedens jeg ubetinget antager, at Forlæggeren under alt dette ei alene var i sin gode Ret, men end mere, at han ikke funde handle anderledes: hvad der ogsaa for hans Vedkommende gilder om Mislykkelserne af mine følgende Anstrængelser for en Udsning mellem de stridende Interesser; — saa er jeg dog ogsaa med sand Lælfredsked mig selv dette bevidst: at jeg ei alene vilde det Rette ad en riktig Bei: men at jeg ogsaa under alle disse Årenes ikke nogen eneste Dag har undladt, paa Ordbogens Omdarbejdelse og Udbredning at anvende min hele tilvante Hlid. — Og rimeligen tan jeg paa en Maade tildels ogsaa tilstrive det denne min Vedboldenhed, naar den oftmældte meget ærede Forlægger, efterat være udtraadt af dette sit Forhold til Værter, i Aaret 1840 netop selv knækkede den Værkets Forbindelse med den meget ærede tjebehavniske Forlagsforening, der omjider har ledet til Ordbogens Udgivelse.

3. Imidlertid vare ogsaa andre bequæmmede Omstændigheder fra Lid til anden indtraadte: hvoriblandt denne Riendsaqning fortinligen fortæller at fremhæves: at min Omdarbeidelse af den latinise Ordbog nu tunde, om end med Vibrydelser, dog i det Hele væsentlig storte na til Prof. Dr. Øfreund's: „Wörterbuch der Lateinischen Sprache“, der udkom i Tidsrummet 1834—1845. Thi navnligen fandt jeg ogsaa her det crænste Størterunkt, som mine øvrige Kilder saa sparsomt vedde. — Forresten er mit Arbeide, ligesom Dr. Øfreund's, udaaer fra det rasomme forbillede. Begge Værter have dertil fra de samme Kilder hentet de samme Materialier: — hvorfra atter en nødvendig Overensstemmelse i Udvitlingen og Indholdet af en Mængde Artikler i begge Værter: — imedens hvært Arbeide for sig bevarer en rasiende Selvständighed. — Overalt stuer jeg med taknemmelig Grefrugt op til Herr Dr. Øfreund's omfattende og aandelulde Verdom: og med sand Glæde skal det altid ertiedes: at jeg af ham har modtaget en heist vrig og uundværlig Hjælp til min latinise Ordbog; — men derhos er jeg dog ogsaa ret vel tilfreds med, hvad jeg, indenfor de mit Arbeide bestemte Grændier, har formaaet at leve.

4. Men er i Sandhed dyrebart og elskeligt Minde fra Ordbogens følgende Udvitling er endnu fremfor alt andet: den fuldsalige Dymuntring, hvormed Heilaglig Siette Frederik vedblev indtil sine sidste Dage at oprettholde min betrængte Stræben: — og det navnligen først: ved at lade mit Arbeide paa ovennævnte Heilagte Anbefaling fremdeles tilfønde dets tidligere Understøttelse: — hvorved ogsaa iblandt andet mine ser levende Børns anständige Udtrædelse i Verden blev muliggjort: — og for det andet erholdt jeg ad samme Bei i Aaret 1839 allernaadigst Tilhagn om: at 30 Ark af bemældte min Ordbog skulle blive trækkede paa offentlig Betoftning; — hvorhos det ogsaa er mig bekjendt, at Allerbejinjamme betlagede: at mit foregaaende Arbeide ikke var blevet i sin Lid understøttet af det Offentlige paa en lignende Maade. — Hvorledes overhovedet denne Konge mente det med Skoleungdommens Undervisning, derom bares et usorgængeligt Minde i Restitutionen af det Kongelige Landcadeteracadiemi. — Salig hos Gud er den, som ved Banens Ende ned Siette Frederik kan sige til sig selv: Jeg vilde det Gode.

5. Men endnu nødes jeg til at dræle ved nogle Enkeltheder af hele denne Virksomhed. Thi Vanfælighederne gilder det vel om at overvinde. Men er omvider Malet efter Mulighed opnaaet, saa ter ogsaa selv den bestedneste Bevidsthed hædrage deltagende Medborgeres velvillige Blitke paa de overvundne Hindringer. — Og først indrommes det gierne: at Udarbeidelsen af et sligt Værk, efter nogenlunde Kilder, med en fast Plan for Lie, og under andre taalelige Vilkaar og Udsigter, burde have, derhos ogsaa virkelig har haft al onstelig aandig Interesse for min allerede forud prævede Hlid. Og gialdt endnu alt dette samme om Værkets Omdarbeidelse efter tilkomne nære Kilder. — Men derhos maa det ogsaa betrides, at min bedste Stræben i alle disse Retninger, under indbrydende Familieuheld, under usorudseelige Tab og Årenes, under tunge Sygdomme og Sorger, hævrigten mobres af svare Ansægtelser. — der dog med Guds Bistand ere blevne saa

Romanus sedendo vincit.

Varro.

Brudstykker af den nye latinske Ordbogs Historie, tilligemed nogle Binct angaaende dette Arbeides Brug og Bestemmelse.

1. Efterat jeg i Aaret 1830 havde fuldendt Udgivelsen af min græske Ordbog, var min Drang til en ny og anstrengt Virkombed i mit Æg større end nogetinde. Men også var Drangen til en ny latin Ordbog blevne end mere levendejort netov ved mit ovennævnte Værk. Jeg selv maaatte, efterat have gjennemført et saa arbejdsagtigt Arbeide, troe mig jaa temmelig forberedet til dette nye og næste Øretagende. Kan vel endog være, at Moder, ifolge Bevidstheden om de hidtil overvundne Vanskabeligheder, endnu var større, end Krafterne.

Fremdeles medbragte jeg til dette nye Arbeide, foruden ovennævnte Forberedelse, tilligemed mit maneaartige fortrolige Videnhedsfab med de romerske Glasititere og disses rigtige Behandling i Stolen, naynigen også af litterære Hjelvemidler: den raa samme Lid udkonstituende germaniske Udgave af Forcellini Thesaurus Latinitatis, der stærtig blev sammentilfanget med Gesneri Thesaurus, med Schellers store Lexicon, og med dette Værks Critomatorer, også med forstillelige Indices, og med andre hibhørende Arbeider, jaavidt disse i min Stilling kunde overkommes og benyttes.

Og hermed gik nu min nærmeste Stræben derpaa ud: af disse rige Samlinger at udarbeide en latin-dansk Ordbog efter den samme Grundform og Plan, som jeg, fornenimelig under den fortræffelige Bassow's Veiledning, havde anvendt ved Udarbejdelsen af min græske Ordbog. — Og viinok nuv Døgavens Væsen og Vigtighed altid ret levende for mig; — men al Tid uagter, blev dog Døgavens endelige Rosning hel ofte lidet tilfredsstillende for mig selv, tildels også ifølge den ucritiske Bestandenhed af mine samtlige Kilber og Forarbeider. — Hvilket Maal jeg forresten havde sat denne min Virkombed af mine samtlige Kilber og Forarbeider. — dette findes saa nogenlunde antydet i enbvet organist Artikl i Ordbogen selv. — Og at jeg for min Andel i det mindste juist ikke ønskede at tage mig Dingens jaa meget let, dette kan, haaber jeg, tildels også sionnes af den i Afslutning herunder umiddelbart tilføiede velvillige Meddelelse.

(Afslutning).

„Af Haandskriften af en Latin-dansk Ordbog har Hr. Rektor Urnesen forelagt Underregnede „den første Halvdel, bestaaende af 242 fuldstændig udarbeidede Ark, der indeholde det gyldigste Beviss paa den anstrengte og vedholdende Lid og den udelukkende Dyoffrelse „af Lid og Kraft, som Forfatteren veder dette meget nyttige Værk.“

København d. 6ie Maris 1833.

S. N. Madvig, Professor &c.

2. Desvagt vedblev, under denne mit Arbeides første Udvitling, hele min Stilling at være trækket af de alvorligste Vanskabeligheder. Ibi vel var Ordbogens Udarbejdelse mig overdragen af det Offentlige: — men derhos vedblev den mig derfor tillagte Understøttelse at være paa en Maade uvist, derfor også utilstrækkelig imod de trofende Familieborger: — indtil Hans Excellence, den nye Finantomminister, (Den nuværende Statsoaabspræsident), blev min Frelser af Noden, ved at anbefale mig til at nöde en bestemt maanedlig Understøttelse indtil det Tidspunkt, da Værkets Udarbejdelse antoges at ville blive fuldendt. — Paa den anden Side havde jeg vel en Contract om Ordbogens Forlag med Forlæggeren af min græske Ordbog: — men også her var det meget at befrugte, at Forlagshandelens økonomiske Hensyn vanskeligen vilde lade sig forene med Værkets aandige Frihed, med Bevingelserne for dens jande Bestemmelse.

nogenlunde overvundne; — i hvoret visie Saar, i min næsten til 72 Aar fremstede Alderdom, ikke mere saa ganske kunne læges. — Det er saa imutt saaet, eg deg saa vankeligt at anvende: non modo stimulus doloris, sed etiam fulmina fortunae contemnamus licebit!

Men endnu var der, efterat Verkets Ómarbejdelse var tilendebræat, atter en sand Nøvrose at gien nemmaac. Man forlangte nemlig endnu en ødertigere Forkortning af Haandskriften: — hvilken Forkortning utroligen vanskeliggjordes netop ved Gremplerne's strange tekniske Anordning i Sammenhæng med selve Artiklernes organiske Begning. Dog ominder var ogsaa dette Arbeide gien-nemfert: — og er det mig saare tiært her at tilsiø: at denne Besværlighed betydeligen lettedes mig af min hertil som Medbielper antaane Esæterien, stud. philol. Nielsle Magnussen, der ved sin grammatiske Grundigbed iftært indtager en udmarkert Blads iblandt hans Medstuderende. — Og hertil fandt man det endnu nødvendiat, at der foretages en Omstyrning af det hele Manuscript; — hvilken Omstyrning, Betænningen frægner, atter vaaserte mig ret artige Bryderier.

Tranquillas etiam naufragus horret aquas: — og saaledes gaaer det mig endnu ved Grindringen om de med Arbeiders Trytning forbundne Correcturer. Min Medbielper var hør-reist: flere Hørsel raa at erstatte han mislykkedes: ogsaa anden forhaabet Hørsel udeblev: og endelig kom hertil de svare Engstelser for mine eige Kriteriers Aftagen og Utilstrækkelighed. — Saa lad da Medlidenbeden, eller rigtigere Menneskeligheden, heri sege eller finde en Undstykning eller Oplysning angaaende Correcturens mulige Mangler indtil Verkets 60de Ark, hvorfra min ovennevnte Medbielper og Esæterien atter vdede mig og Arbeidet en i Sandhed uundværlig Bistand. — Den i sit Haq saa udmarkede Herr Hofboqvarter Luno, med Medarbeidere, vder jeg i Sammen-hæng hermed min stolde Zat for al bevisst Velvillie.

6. Efterat saaledes dette Arbeides Langvarighed er blevsen saa nogenlunde forklaret, turde vel ogsaa nogle Bemærknægt med Hensyn paa Verkets Omfang endnu her velvilliaen ertiendes at være raa deres rette Sted. Vil man nemlig med dette Hensyn indronme Nødvendigheden og saa at sige Betineligheden af en organisk latin Ordbog for vor lærde Skoles fortalte Udvitling; og vil man derhos i det foreliggende Verk ertiende en trofast Stræben efter Giennemforelsen af denne Organisatie; — saa vil det ogsaa, baaber jeg, af enbvet øgte Humanist jo længere jo mere blive ertiendt: at Trostab imod min engang lagte Plan, tilligemed en fast Overbevisning om denne Plans Rigtigbed, ikke kunde tillade mig slige Forkortninger, som væsentlig indstørkede Ordbogens Omfang under sammes nuværende Arkatal. — Og vel funde det for den Uvedes ørktige Blitke, (thi med en aandles Elevhed eller Hverkerhed har denne Sag intet at stætte), allerkorist synes, som om Gremplerne's samling for en Del funde have været indstranter, dels ved Udeladelse af flere Grempler, dels ved de ansierte Gremplerne's saa at sige tavellariist Form, navnlig ved højpræget Brug af de infinitive Dictioner, og ved andre lignende Forkortninger. — Men ligesom en kostelig Juvel modtager sin fulde ciendommelige Glæds og Hylde fra dens rigtige Indfatning og Velvæning: saaledes vil det ogsaa her befinnes, at en Mængde af de indholdsrigere Tertord, ved at bevares i deres classiske Diction, der saa øre forbindes med Tantens ædleste Fædre, langt renere og stærkere stængte den Læ- viliiges Dynamitomben raa Kundstabens sienneste Element, paa en sien Tante i en sion Dragt, end dette kunde ornaaes raa nogen anden Maade; — imodens et not Grempler med samme Tertord atter henleder Dynamitomben paa nre Tanteforbindelser. Og saaledes ter det vel antages, at en rigtig og flittig Brug af denne Gremplersamling vil øde et rigt og iftært Vibrag til en selvstændigen fremtrædende Aandbudsutling. Og være dette fortrinligst sagt om den ciceronianist Diction. — Men ogsaa mange andre Auctores-Ciendommelighed, (f. Ex. den plautinske vis comica), vil, netop ifolge Ordbogens hele Plan, vætte den Lærendes Attraa efter nærmere Bekjendtsab med disse Menneske-aandens Mesterværker. — Fremdeles er ogsaa den ved Gremplerne's Udfordrighed vundne Sandelig-gjereise af Giennstanden bel øre aavntig og tiltættende: thi — som sagt: ogsaa Kunstdaberne have deres Elementer. — Hvad endeligen angaaer de ikke sjeldne Tilfejninger af de citerede Steders blotte Talangivelse, saa ertiender jeg det frimodigen: at nogle af disse Citaters Anvendelse mere turde være bestemte for Livet, end for Skolen. — Imidlertid funde jeg dog ikke, ifolge min Anskuelse af vores forbaabede tilkommende Lærdomsforholde, undlade at benytte denne Veilighed, til ogsaa berigiemmel at anbefale et fortrat Studium af den romerske Oldtids Land og Sydg — først til den mere opvakte Discipel, og dernæst til den modnere Unadom, men vel ogsaa til ældre Hylde af lærde Dannelse.

Sammenboldes nu denne min Giennemforelse af disse og af en Mængde andre dermed beslagte Regler og Jagtagelser, fra Verkets Begyndelse til dets Ende, med Arbeidets ovenanførte ødre og historiske Vilkaar; — saa turde det vel findes rigtigt: hermed at overgive dette mit Arbeides vder-

ligere Hørit var til dets egen Fremtids Skiebne, — til mine meget ørde Medborgeres og Medlæreres godbedstulde Overbærelse, — fremfor alt, til den Høistes Velsignelse, uden hvilken al vor Gierning bliver idel Daarlighed.

7. Men endnu har jeg hermed at forbinde en saare trostelig Anstuelse. Ibi med Guds Bistand er sikkert den Lid kommen, da en systematisk, fra Saagens eger aandige Væsen udhaarende Skolelærdom skal bøde væg de Saagbeder, hvorf den lærde Skoleundervisning, i det mindste delvis, bidtil har lidt; — og da vil denne nye latinste Ordbog blive en baabefuld Skoleuniversitets venlige Lebsager, hvis Veisedning endnu i de modnere Aar vil finde sin Anvendelse. — Men Ordbogen selv ønsker jeg dette Gne: at den ret ofte og meget af den studerende Ungdom maa blive brugt og benyttet i den samme Tidens og Ærombedens Land, hvormed den af mig er samlet og udgivet, — indtil den afløses af et bedre og fuldkommere Arbeide! — *αλλ' ἐν γρεοι Ιέσος ἔχαστος Αἰδώ καὶ ρέυσαν!* — Derhos er det også min indstændige og venlige Ven til mine hederlige Medlærere: at deres Brug af mit Arbeide altid maa forbindes med sammes selvständige Præstelie og fortalte Verigtelie! — Ibi fandeliigen er det fremfor alt fra trofaste og nidskære Læreres daglige og omhngelige Tid og Forberedelse, at Skolen skal ligesom indaande sine bedste Livskräfter.

8. Og endeligen paalægger Arbeidet selv mig denne tiere Vigt: at fremhære en ustrømt ratfuld Erkendelse til ethvert Forhold, hvori denne min Streben har fundet Bistand og Velwillie. Og saaledes har jeg i Besynderlighed tafnemmeligen at mindes den hederlige Forlagsforening, tilligemed dette Samfunds meget ørde Bejærelse, og sammes af hele dette Anliggende heit fortiente Formand: — hvilke familie Herrer sikkert ikke vilde have overtaget en saa vanskelig Saq, naar de ikke vare blevne ledede af der Haab: at de derved vilde pde det Offenlige, og navnligen den studerende Ungdom, en vigtig og væienlig Dienste. — Patriotisk er også dette hederlige Samfunds Benytelse af en offentlig Understøttelse til at moderere Ordbogens Pris, for saaledes at lete dens Anstæffelse.

Men hvor findes der Ord og Udtryk, til værdigen at tolke mit Understøttes levende Tak og Hylding for dette mit Arbeides Frelse igennem Hans Excellences, den nuværende Statsraadspræsidents, ligesaa utrettelige, som hohiertede Forsorg? — Dog vil jeg haabe, at jeg tor ansee det som etslags Afbetaling paa denne min Tafnemmelighedsield, naar den lærde Skoles flittige og gavnlige Brug af mit Arbeide indsletter mig, som en ny Velajerning, i den rige Krands af Den Høigrevelige Moltke'ske Slægts mangfoldige Veldaad imod den studerende Ungdom!!

Gaudet enim Virtus testes sibi jungere Musas.

Nørrebro ved København, d. 6te Augusti, 1848.

Udgiveren.

tracten), Cic. d. Or. 1, 39; *lex censoria*, id. Verr. 3, 7, ogs. *absol. lex*, ibd.: Contract, som Censorerne (ogs. andre) indgaae med Generalforpagtere, Entrepreneurer, odl.; *di. ogs. underr.* Forpagtningscontract el. *Leverancecontract*, odl.; — *legem dicere*. (beklædigelse), Cic. l. c.; — ogs. *Punktet* el. *Betingelse i en Contract* el. *Overenskomst*; *appiciunt legem*, Ovid. Met. 4, 170; ligel. syngraphi leges: *Contractens Punktet*, Plaut. As. 4, 1, 2; — ogs. *Kredsbetingelse*; *pax data Philippo in has leges*, Liv. 33, 30; *leges foederis dicere*, Virg. Aen. 11, 322; — ogs. alm. *Vilkaat el. Betingelse*; *et ea lege etc.*, Ter. Andr. 1, 2, 18; — ogs. „overi.“; nos ea lege natos, ut etc., Cic. Fam. 5, 16; ligel. *lex vitae*, id. Tusc. 3, 16; — II „fig.“; A) „overi.“: a) en vis Orden el. Regel el. Anordning; — sparsi sine leze capilli, (i llorren), Ovid. Her. 15, 73; — b) en vis Maade el. *Beslæftning*; sub lege loci, Ovid. Ital. 32; cf. id. Am. 2, 29; men optima lege, Cic. Agr. 2, 11, (under de bedigste Domstændigheder); — B) „ment.“; 1) „alm.“: Regel el. Forstrift, navnl. for en gavn el. *Bidenslab*, ogs. for en Bededstrid; eas. for *Livets Forbolde*; — *versibus est certa lex*, Cic. Orat. 38; cf. id. d. Or. 3, 49; in certando legi obediens, Suet. Ner. 21; — *lex viuae*, s. *evenf.*; *lex justae veraeque amicitiae*, id. Planc. 2; — 2) „bei.“: Regel el. *Bestemmelse*, som man vaalægger nā selv, el. som man vedtaer at folac; — *legem sibi statuere*, Cic. Verr. 3, 2; — ogs. Bis el. *Maner el. Vaner*; *mea lege utar*, ut etc., Ter. Phorm. 3, 2, 18.

lexicon, (-um), i. n., *λεξιόν*: lidet Ord. ubelidelig Gløse; in pl. colligere *lexicon*, Gell. 18, 7. — *lexipynretos*, (-us), i. m. v. f. *ληξιπνόρος*: som fordrer *lesteren*, vid. Plin. 20, 76. — *lexipynrexa*, ae, f., *ληξιπνόρεα*: *Acerevens Opfer*, Mare. Emp. — *lexis*, is, f., *λέξις*: Ord el. *Gløse*; vid. Lucil. ap. Cic. d. Or. 3, 43; opp. *phrasis*, (Udtroffet), Senec. Contr. 3, præf. — *Lexovii*, cl. *Lexovii*, orum, m.: *Gølf i Gall. Lugd.*, ved Uldlebet af Sequana, (bvor nu *Lisieux*), Caes. B. G. 3, 9, østere.

libacunculus, i. m., i.e. *parvum libum*: liden *Røge*, Tertull. — *libadion*, i. n., *λιβάδιον*: en lidet *Arl* af *Bæxten Lufindistion*, Plin. 25, 31. — *libamen*, n., *λίβαμον*, *poet.* f. *libamentum*; *evrt.*: brød der tages bort deraf; *di. „overi.“*: *libamina* *samæ*, (Formundelse el. *Krænkle* af nogens *Ere*), Ovid. Her. 4, 21; — II „bei.“: det til Øffring *Borttaque*; *di. der Øffrede*; ogs. Øfferet selv; bvt. *libamina prima*, (som det første Øffrer), Virg. Aen. 6, 216; — *oas.* brød der fasten væg *ligbalet*, Stat.; — *not.*: Ovid. Fast. 3, 733, bliver libamen afledt af *Liber*, i. e. *Bacchus*.

libamentum, i. n., *[libo]*, ligetom trægt., *evrt.*: det deraf *Dagne* el. *Borttaque*; *di. „overi.“*; A) „alm.“: brød man først tager deraf, den første *Proces*; — *primitius quasdam et quasi libamenta ingenuarum artium etc.*, Gell. Epil. 13; — B) „bei.“: brød der tages deraf for at øffres; *di. Øffring*; ogs. Øfferet selv; — *ut libamenta sacrificiorum serventur*, (Ødelsen af Øffere), Cic. Leg. 2, 12; *libamenta Veneri solvere*, Justin. 12, 10.

libanios, i. f., *λιβανῖος*: etlags *Vinstok* med *Regelselvat*, Plin. 14, 22. — *libanitis*, idis, f., *λιβανῖτις*: en *Bænvenstise* væg *Bæxten polion*, Appul. — *libanochrus*, i. f., *λιβανόχροος*, (regelselvat): etlags *Wælfæn*, Plin. 37, 62. — *libanotis*, idis, f., *λιβανωτής*, sc. *herba*: Rosmarinen, quod odorem turis reddit, Plin. 19, 61. — *Libanus*, i. m., *Λιβάνος*: Bierg i Syrien, Plin. 5, 17; — II „overi.“: *libanus*, f. *tus*: *Røgelse*, Vulgar.

libarius, i. m., *[libum]*: som tilslører og udsælger liba el. *Røger*, Senec. Ep. 56. — **libatio*, onis, f.: Drifsoffer el. *Libration*. Pseud. Cic. d. Har. resp. 10; o. — *libator*, onis, m., *[libo]*: som øffer; — coenarum libator (*Numa*), *Fronto*; — *di. libatörum*, i. n.: Øfferkar til *Libration*, Vulcat.

Arnejen: Latin-dansk Lexicon. II.

libella, ae, f., dem. af *libra*; i *Regnskabssøge*; *senet*: lidet *Mønt*; — *libella argentea*, (quæ libram aeris valebat), numi denarii decuma (sc. pars); vid. Varr. L. L. 5, 36. o. Plin. 33, 13; — df. *ligeform* vort: *Sælling* el. *Størver*, odl.: det allermindste; — *Una libella liber possum fieri*, Plaut.; cf. id. Capt. 5, 1, 27, o. Cic. Verr. 2, 10; men ad libellam deberi sibi etc., (netop saa meget), id. R. Com. 4; — b) df. i *Arvesager*, ligetom a s: *bef. Arven*; — *fecit te palam ex libella* (sc. heredem), me ex teruncio, id. Att. 7, 2; — II) teknist: *Blyvegt* el. *Bandvegt*; — *locus ad libellam aequus*, Varr.: *materiam* (Tømmeret) ad regulam libellamque exigere, Plin.; cf. Lucre. 4, 516.

**libellaris*, e: bogslig; *≈ opus*, (i. e. *libellus*), Sidon.: — *libellatici*, orum, m.: faabanne *Cristine*, der, (for at undgaae *Korislægelse*), forsynede sig med et Øvrigbedt afsløbt *Bidnesbryd* (*libelli*), at de havde øffet, Cyprian.; — *libellensis*, is, m.: som modtager og protocollerer *Ansigninger* til *Rejseren*, Cod. Just.: — *libellio*, onis, m.; 1) en *Nostarius* el. *Skriver*, Varr. ap. Non.; — II) ringe *Boghandler* el. *Bogbærer*, Stat.; o. — *libellulus*, i, m., dem.: lidet *Bog*, *Capella*; — [flgb.].

libellus, i, m., dem. af *2.lib*; — I) opdr.: den under *Træts Bark* værende *Bast*, der bruges til at støve paa; — *Levis in aridulo malvae descripta libello* (carmina). Cinna ap. Isid.; — II) sædv. „overi.“; A) „alm.“: lidet *Bog* el. lidet *Strift*, *Afhandling* el. *Dysfas*; — *scripsi etiam illud quodam in libello*, qui etc., Cic. d. Or. 1, 21; men Liv. 29, 19: *quod ... libellis* (sc. Graecorum) et palaestrae operam daret, (at han lagde sig efter Grafik og Gymnastik); — *oas.* om et lidet *Digt*, Cic. Arch. 10; cf. Hor. Ep. 1, 13, 4; men *libellus famosus*: et *Ridstrit*, Suet. Aug. 55; — b) in pl. ogs. „meton“: en *Boghandling* el. *Boglade*, Catull. 55, 4, o. Martial. 5, 20; — B) „bei.“ ogs. 1) *Hukommelsesbog*, *Erindringsliste*, *Dagbog*; — si quid memoriae causa in libellum retulit, Cic. Phil. 1, 8; ogs. *≈ memorialis*, Suet. Caes. 56; — ogs. *Anteqnelse* el. *Notis* el. *Fortegnelse*, odl.; — *mandatorum mihi libellum dedit*, id. Att. 6, 1; — navnl. ogs. *Anteqnelse* til egen el. andres *Erteretting*, Journal el. *Rapport*; — ut ex libellis suis *animadvertis*, Brut. ap. Fam. 11, 11, (af hans *Papirer*); men *libelli gladiatorium*, (Fortegnelse el. Program derover), Cic. Phil. 2, 38; — 2) *Strititia Indbydning* el. *Alage* el. *Angivelse* el. *Beklædigelse*, odl.; — in libellis laudationum (i stritlige *Andbefalinger*) etc., Cic. Client. 69; tam multis rusticorum libellis et querelis, (sæd mangl. Klagestriter), Plin. Ep. 9, 15; cf. Plaut. Cure. 1, 3, 6; men *libellum indicem insidiarum* etc., Suet. Caes. 81; — navnl. streven el. evstaen *Uddybelse* til Salq; bvt. *libellum* el. *libellos dejicere*, at protecere imod en sig *Uddybelse*, at forbinde samme; vid. Cic. Quint. 6, o. Senec. Benef. 4, 12; — ogs. streven *Indbydelse* el. *Villet*, navnl. til at bivaane en *Recitation*, Tac. Orat. 9, ligel. til *Gladiatorerlegene*, s. *evenf.* Cic. Phil. 2, 38; — 3) *Bonitrit* el. *Ansæning*; — *libellum componere*, (opsætte el. forsatte), Cic. ad Planc. ap. Cic. Att. 16, 16; *libellos signare*, Suet. Aug. 50, *subnotare*, Plin. Ep. 1, 10; undertegne el. vaanteque, bevare, resolvere dervaa; ogs. *libelli supplices*, Martial. 8, 31; — di. a *libellis*, (Hofembedsmand, som modtager *Bonitrit* til *Rejseren*), Suet. Dom. 14; — 4) *Bevis* el. *Certificat*; significare aliquid libello manu sua subscripto, Dig.

**libens*, (lib.). tis: partic. af *impers.* *libet*; df.

— *libenter*, (lib.). adv.: gjerne, villigen, med

hørneiselse, audire aliquem, Cic. Div. in Cæcil. 12; cf.

Caes. B. G. 1, 18; men bene libenter vicitas, (vil

gjerne leve godt), Ter. Eun. 5, 8, 44; cf. Hor. Sat. 1,

1, 63; — compar., eoque libentius, quod etc., Nep.

Ages. 6; men Cic. Fam. 9, 19: nusquam se umquam

libentius, (sc. coenasse el. fuisse); superl., cui ego,